

ŠILAINIŲ SODAI

KARINIO PAVELDO PRIĖMIMAS IR PRITAIKYMAS VIETOS BENDRUOMENĖS REIKMĖMS

ŠILAINIŲ SODAI

KARINIO PAVELDO PRIĖMIMAS IR
PRITAIKYMAS VIETOS BENDRUOMENĖS
REIKMĖMS

Viršelio nuotrauka G. Česonio 1999

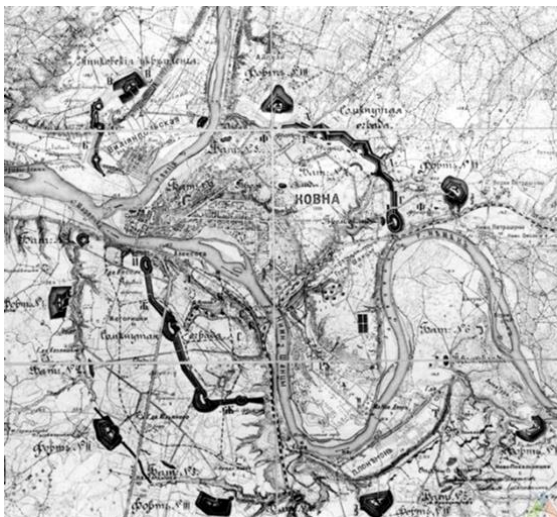
Dokumentą parengė Evelina Šimkutė
ir Rūta Lukošūnaitė

Projekto „Šilainių Sodai“ Komanda:

Evelina Šimkutė
Gintarė Marozaitė
Rūta Lukošūnaitė
17 Sodininkų

2018 metų Gruodis
Šilainiai, Kaunas, Lietuva

KAUNO TVIRTOVĖ

Kauno tvirtovė – tai gynybinių įtvirtinimų sistema, pastatyta Kaune ir jo apylinkėse 1882–1915 metų laikotarpiu turėjusi apginti vakarinę Rusijos imperijos sieną. Kauno tvirtovės praeitis ir palikimas turi svarbų idėjinį, patriotinį ir ideologinį krūvį. Kaip ir visi militariniai paveldo objektai, jie tampa bloguoju paveldu, nes kelia asociacijas su karu, žūtimis, praradimais ir žmogiškosiomis tragedijomis. Yra manoma, kad tokio svetimo paveldo tvarkymas gali pasitarnauti formuojant naują, tolerantišką ir taikią Europos kultūrą. Vietinės bendruomenės, tvarkydamos tvirtoves užmezga su jomis emocinį ryšį. Tokiu būdu neigiamas ideologinis krūvis yra neutralizuojamas, objektai baigia savo karinę tarnybą ir tampa istorijos ir architektūros paminklais, istorinio ir kultūrinio paveldo dalimi.

Informacija iš „Kauno tvirtovės regioninis parkas 2016 koncepcija“

VIII FORTAS

1890 metais pradėti statyti Linkuvos gynybiniai įtvirtinimai, kurių pagrindą sudarė VIII fortas, vėliau įjungtas į modernią vientisą gynybinę sistemą. Šiuo metu VIII fortas apleistas, dėl drenažo gedimo didžiama jo apsemta. VIII Forto teritorijoje siekiama parko pobūdžio veikla. Tai Meno fortas. Šis fortas priskirtinas ekstensyvių fortų grupei, nenumatant didelių investicijų, tačiau nuolat vystant veiklą forto viduje ir prieigose: gali būti įrengti suoliukai ir estrada vetinės bendruomenės veikloms, o visuomeninė forto įgula galėtų turėti patalpas forto kareivinėse, padarant atskirą įėjimą iš kaponieriaus pusės. Nelegalūs daržai iš principo nekenkia fortui, tačiau turi būti įteisinti, juose galėtų būti draudžiama pastatų statyba ir aukštaūgių medžių kultivacija, o egzistuojantys takai iš šiaurės pusės turėtų būti įrengti patogiai.

Informacija iš „Kauno tvirtovės regioninis parkas 2016 koncepcija“

ŠILAINIAI

Pradėti statyti 1984 m Šilainiai – naujas ir didžiausias mikrorajonas Kauno mieste. Šiame rajone dominuoja daugiabučiai blokiniai namai, čia gyvena apie 50 tūkstančių žmonių. Rajonas vadinamas “miegamuoju”, jame trūksta sutvarkytų visuomeninės paskirties, bendruomeninių erdvių. Apleistos Sargėnų dvaro, Veršvo kraštovaizdžio draustinio teritorijos, 2018 m. tvarkomas Santarvės parkas, vienintelė nekomercinė bendruomenės susibūrimo vieta – Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešoji biblioteka, Šilainių filialas. Tuo tarpu Šilainiuose aktyviai veikia senjorų bendruomenės – vyksta tradicinių švenčių minėjimai, susitikimai, vakaronės. Nuo 2015 m. rajone yra vykdoma “Šilainiai Project” – kūrybinė iniciatyva, kurioje daugiausia dėmesio skiriama aktyviam skirtingų bendruomenės grupių būrimui naudojant įvairius kūrybinius procesus – rengiant kraštotyrinius pasivaikščiojimus, fotografijos dirbtuves, parodas, menininkų rezidencijas, pokalbius ir renginius netradicinėse vietose.

1900 – Pastačius VIII Fortą jo apylinkėse dominavo žemdirbystė ir pavieniai namai.

1984 metais pradėjus statyti Šilainius dirbamos žemės plotai ėmė mažėti tačiau augant gyventojų skaičiui žmonės pradėjo sodininkauti VIII Forto teritorijoje taip išlaikydami ryšį su gamta ir maistu.

Šiuo metu sodininkystė VIII Forto teritorijoje išgyvena krizę dėl neefektyvios informacijos sklaidos bei bendravimo ir vieningos vizijos stokos.

SODININKYSTĖ ŠILAINIUOSE

Namaža dalis gyventojų į Šilainius atsikėlė iš mažesnių miestelių, kuriuose sodininkystė yra neatsiejama gyvenimo dalis. Gyvenant daugiabutyje to labai trūko. Naujakuriai pastebėjo VIII Forto teritoriją, kuri yra netoli Baltijos g. daugiabučių. Teritorija buvo itin apleista, apaugusi krūmais ir sasnovskio barsčiais. Naujakuriai šią teritoriją ėmė tvarkyti, pasodino ažuolų bei vaismedžių, ėmė kurtis Šilainių bendruomenės sodai. 1999 m. visas forto užnugaris buvo pilnas sodininkų auginančių daržoves, vaisius bei uogas savo šeimoms. Susiformavo glaudi bendruomenė, buvo švenčiamos tradicinės šventės.

Bėgant metams daugelis sodininkų pasiekė pensijinį amžių ir sodininkystė jiems tapo kone vieninteliu užsiėmimu šiltuoju metų laiku. Padaugėjus vagysčių skaičiui, sodininkai pradėjo jaustis nesaugiai. Dalis sodininkų nebegalėjo tęsti sodininkystės dėl pablogėjusios sveikatos. 2018 metų pavasarį norėta sodininkus iškeldinti. Vasaros metu buvo padegti šilnamiai. Sodininkai jaučiasi įbauginti, tačiau jiems ši vieta yra brangi ir jie nori tęsti sodininkystę nepaisant fakto, kad VIII Forto vizija nėra aiški.

2018 m. rudenį bendradarbiaujant VšĮ “Kauno virtovės parkas”, Asociacijos “Kauno Tvirtovė” VIII Forto įgulai, Šilainių senjorų sodininkų bendruomenei, Šilainių seniūnaičiui Jonui Marcinkui ir “Šilainiai Project” pradėtas darbas formuojant ilgalaikę VIII Forto ir sodų ateities viziją, vyksta susitikimai su sodininkais, užrašoma sodų istorija, ruošiami planai norint išsaugoti ir palaikyti bendruomenės sodus Kauno VIII forte.

„Sodininkauju, nes tai sveikata, mankšta. Malonu pasidžiaugti savo užaugintomis daržovėmis.“

Teresė, 67 m.

„Myliu žemę. Kai šilta, kasdien būnu apie keturias valandas. Grynas oras. Ten pasiilsiu, atsigaunu. Soduose aš prasiilginu gyvenimą.“

Senjorė Ona – Zita

„Čia galiu pabūti gamtoje, paklaustyti kaip čiułba pauksčiai, žydi obelys, slyvos, padėsėdėt, pailsėt ant žolės, pabendraut su “kolegom” daržininkais.“

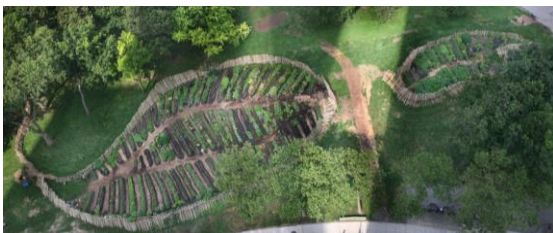
Ona, 71 m.

Baterijos Urbanistinė Ferma / Niujorkas / USA

„The Battery“ (Baterija) – tai viešasis parkas užimantis 10 hektarų teritoriją pietinėje Manheteno salos krantinėje Niujorko mieste. Parkas ir aplinkinės teritorijos yra pavadintos artilerijos baterijų vardu, kurios čia stovėjo, kad apsaugotų gyvenvietę įsikūrusią už jų. Baterijos Urbanistinė Ferma yra edukacinė ferma, kurioje Niujorko miesto moksleiviai, gyventojai ir lankytojai gali susipažinti su tvaria sodininkyste, mėgautis organiškai užaugintu bei šviežiu maistu ir praplėsti žinias aplinkosaugos srityje. 2011 metais ši ferma buvo įkurta atsižvelgusi į 8 moksleivių prašymą sukurti daržovių sodą. Šis sodininkystės projektas dabar kasmet įtraukia virš 5000 moksleivių iš daugiau kaip 100 mokyklų. Šiame projekte taip pat dalyvauja daugybė savanorių, kurie kasmet užaugina tūkstančius kilogramų daržovių, vaisių, žolelių, grūdų ir gėlių.

<http://thebattery.org/destinations/urban-farm/>

Lasnaide Vejos Sodas / Talinas / Estija

Lasnaide asociacija buria žmones, kurie nori aktyviai prisidėti prie savo gyvenamosios vietos ir apylinkių gražinimo bei gerinimo. Organizacija siekia kurti aukštos kokybės į žmogų orientuotas gyvenamąsias erdves. Vejos sodas (Originalus pavadinimas: Laagna aed) tai vienas iš asociacijos projektų skatinantis sodininkystę miesto erdvėse ypač vejose prie daugiabučių.

<https://lasnaidee.ee/laagna-aed/>

Aleksandrijos Atvirasis Sodas / Tartu / Estija

Aleksandrijos atvirasis sodas (Originalus pavadinimas: Aleksandri Avatud Aed) yra pavyzdys, kad galima ekonomiškai ir bendruomeniškai valdyti miestą. Tai jau antras panašus projektas vykdytas šiame mieste. Pirmasis projektas tai Vaško bendruomenės sodas (Originalus pavadinimas: Vaksali kogukonna aed), kurio tikslas buvo parodyti, jog net ir per trumpą panaudojimo laiką apleista erdvė gali tapti bendruomenės gyvenimo centru. Organizatorių tikslas yra įkurti kuo daugiau tokių sodų visame Tartu mieste.

<https://www.facebook.com/AleksandriAvatudAed/>

SODININKYSTĖ NAUDINGA ŽMOGUI

MAISTAS: Šviežias, sezoniškas, organiškas, maistingas.

ĮPROČIAI: Maisto pasirinkimas pagal sezoniškumą, patobulinti mitybos įpročiai, judėjimas lauke.

SVEIKATA: Sumažinta nutukimo ir su nutukimu susijusių ligų rizika, kraujospūdžio mažinimas dėl buvimo lauke, fizinė sveikata, streso mažinimas, psichinė sveikata, gamtos terapija, laisvės ir laimės jausmo didinimas.

BENDRUOMENIŠKUMAS: Jautimasis dalimi bendruomenės, nusikalstamumo prevencija, užimtumo didinimas visoms skirtingo amžiaus ir socialinėms grupėms.

EKONOMIKA: Savo maisto auginimas taupo namų ūkio išlaidas, dėl geresnės sveikatos mažėja išlaidos vaistams ir medicininei priežiūrai, nemokama gamtos terapija, nemokama edukacija.

EDUKACIJA: nauji įgūdžiai, pagerinta koncentracija, plečiamos žinios apie maistą, gamtą ir žmogaus poveikį aplinkai, planavimo, problemų sprendimo, sąmoningumo ir kūrybiškumo ugdymas.

SODININKYSTĖ NAUDINGA MIESTUI

MIESTO ŪKIS: Mažinamas išvežamų atliekų kiekis dėl kompostavimo ir naudojamas žymiai mažesnis pakuočių kiekis, neteisėto šiukšlinimo mažinimas.

SAUGUMAS: Mažinamas nusikaltimų skaičius, užtikrinta saugi aplinka, skatina žmonių bendravimą taip mažinama socialinė atskirtis.

MIESTO TURTAS: Efektyvus žemės panaudojimas, keliama turto vertė.

SOCIALINIAI REIKALAI: Teritorijų tvarkymas mažina alkoholio ir narkotikų vartojimą, kuriama pasirinkimų įvairovė laisvo laiko praleidimui, didinamas žmonių matomumas ir tarpusavio ryšių užmezgimo galimybės.

MIESTO TVARUMAS: Mažinamas šilumos salos efektas, lėtinamas vandens nutekėjimas, dirvožemio rehabilitacija, didinamas maisto sistemos atsparumas.

EKONOMIKA: Smulkaus verslo inkubatorius stimuliuojantis vietinę ekonomiką.

ŠVIETIMAS, KULTŪRA IR SPORTAS: Kuriama nauja erdvė įvairiems renginiams ir programoms.

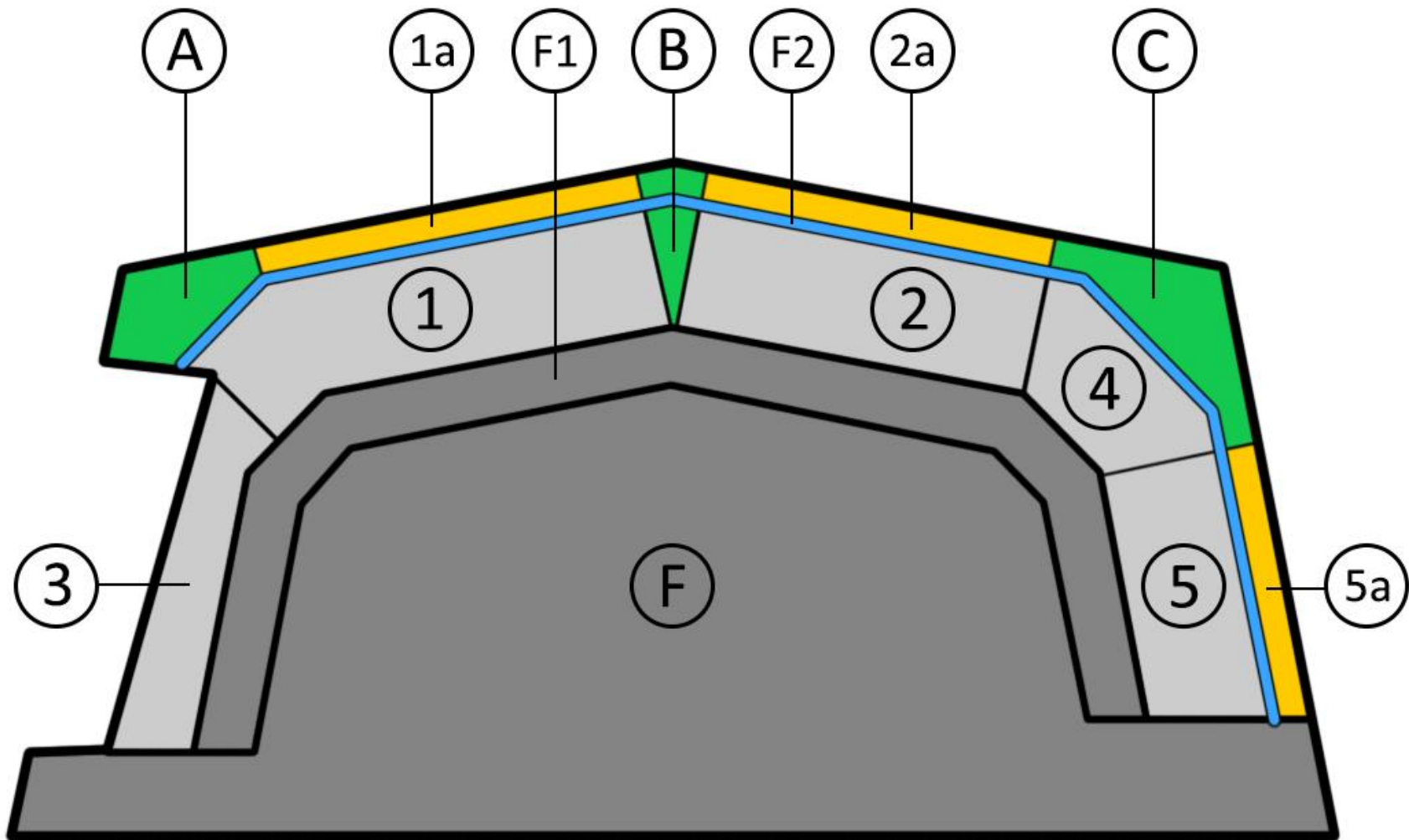

SODININKYSTĖ NAUDINGA PASAULIUI

Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslai:

1. Panaikinti skurdą
2. Panaikinti badą
3. Gera sveikata ir gerovė
4. Kokybiškas išsilavinimas
5. Lyčių lygybė
6. Švarus vanduo ir higiena
7. Prieinama ir švari energija
8. Deramas darbas ir ekonominis augimas
9. Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra
10. Sumažinti nelygybę
11. Darnūs miestai ir bendruomenės
12. Atsakingas vartojimas ir gamyba
13. Sušvelninti klimato kaitos poveikį
14. Gyvybė vandenyse
15. Gyvybė žemėje
16. Taika ir teisingumas, stiprios institucijos
17. Partnerystė įgyvendinant tikslus

Sodininkytės naudingumas yra labai kompleksiškas ir įvairus, todėl tikime, jog atsakingai valdomas procesas prisidės įgyventinant visus Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslus.

SODININKYSTĖS ZONOS: 1, 2, 3, 4, ir 5

Sodininkystės zonose siekiama įvesti daugiau tvarkos ir logiškumo. Bus siekiama performuoti sodus pagal sutartus minimalius ir maksimalius dydžius. Įrengiamos kompostavimo erdvės ir takeliai.

VIEŠOSIOS ERDVĖS A, B ir C

Viešųjų erdvių zonas bus siekiama išdėstyti kampinėse šlaitų teritorijose. Bus kuriamas saugus ir patogus priėjimas prie sodų bei įrengiamos poilsio/susibūrimo erdvės sodininkams ir lankytojams. Socialinio verslo plėtra.

ŠLAITAI 1a, 2a ir 5a

Šlaitų teritorijas siekiama išvalyti ir atkurti originalų VIII Forto ribos reljefą. Po tvarkymo darbų čia bus siekiama plėtoti bitininkystę ir šlaitus apželdinti gėlėmis ir žolelėmis. Statomos edukacinės lentos.

FORTO TERITORIJOS F, F1 ir F2

Visos teritorijos nuolatinė priežiūra. Zonoje F1 jungtyje su zona B įrengiami saugūs ir patogūs laiptai į Forto teritoriją. Kanalo zona F2 bus valoma ir prižiūrima. Bus siekiama sukurti teritorijos vandens valdymo planą.

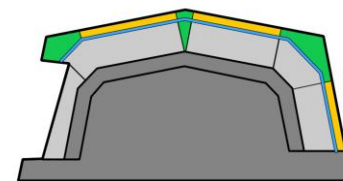
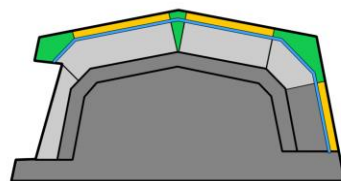
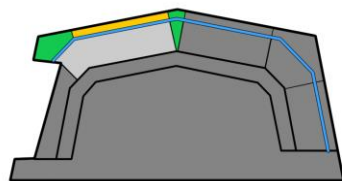
- Bendradarbiavimo pradžia.
- Komandos narių paieška.
- Sodininkų įtraukimas.
- Sodų istorijos užrašymas.
- Susitikimai su sodininkais.
- Pokalbiai su sodininkais.
- Sodininkystės poreikio užfiksavimas.
- Bendravimas su VIII Forto įgula ir Kauno Tvirtovės parku.
- Egzistuojančios informacijos rinkimas.
- Problemų identifikacija.
- Tikslų išsikėlimas.
- Interesų koordinavimas.
- Pirmieji sodų matavimai.
- Egzistuojančių sodininkų sąrašo sudarymo pradžia.
- Idėjų rinkimas.
- Pirmasis preliminarus planas.
- Preliminarus proceso eigos planas.
- Plano ir proceso eigos pristatymas.

- 2019 metų proceso detalizavimas.
- 2019 metų valymo darbų planavimas ir aptarimas.
- Tęsimi sodų matavimai ir sodininkų sąrašo pildymas.
- Dirbtuvės: Sodukų dydžiai.
- Tyrimas: Sodukų dydžiai.
- Dirbtuvės: Sodų taisyklės.
- Tyrimas: Sodų taisyklės.
- DAROM 2019 plano sudarymas ir patvirtinimas.
- Sodų taisyklių ir dydžių tvirtinimas.
- Balandžio 6d. Susitikimas bibliotekoje.
- DAROM 2019
- Projektas: Edukacinė lysisė.
- Vykdoma sodininkystė.
- Metų analizė.

- 2019 metų analize pagrįsti plano ir proceso keitimai.
- Pasiruošimas naujų narių priėmimui.
- 2 ir 3 zonų planavimas su naujais ir senais sodininkais.
- Edukacinės programos plėtra.
- Pažintiniai renginiai.
- Didelis koncentravimasis į šlaitų tvarkymą.
- Laiptų tvarkymas.
- Rampų idėjos analizavimas.
- Viešųjų erdvių A, B ir C detalus planavimas.
- Kūrybinės dirbtuvės su menininkais ir dizaineriais.
- Kanalo ir vandens sistemos prieinamumas.
- Metų analizė.

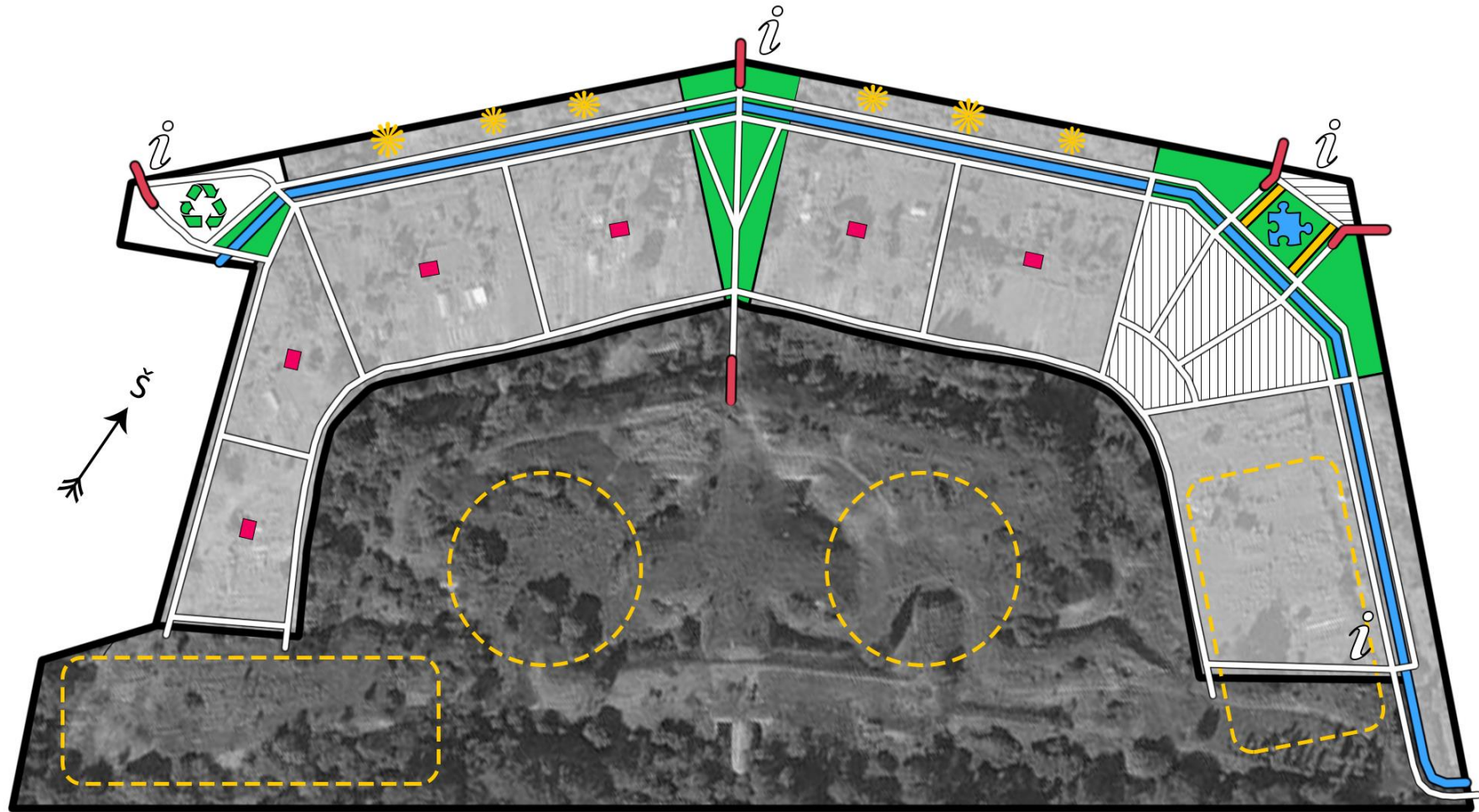
- 2020 metų analize pagrįsti plano ir proceso keitimai.
- Parama sodininkams.
- Projekto viešinimas.
- Edukacinės programos plėtra į 4 zoną.
- Viešojo sodo kūrimas 5 zonoje.
- Visos teritorijos tvarkymas ir priežiūra.
- Viešųjų erdvių tobulinimas.
- Šlaitų transformacija į bičių rojų.
- Bitininkystės projekto plėtra.
- Kultūriniai renginiai.
- Projekto veiklos analizė.
- Pasiruošimas 2022 metų veikloms.

- Tęsiama visa 2019 - 2021 metais sėkmingai vykdyta veikla.
- Projekto įsitvirtinimo metai.
- Projekto viešinimas ir populiarinimas.
- Įtraukiančių renginių organizavimas.
- Intensyvi edukacinė programa.
- Socialinio verslo plėtra.
- Konferencija apie miestų sodininkystę ir jos naudą.
- Lapkričio mėnesį organizuoti susitikimus su sodininkų grupėmis ir rinkti informaciją kaip intensyvi kultūrinė veikla ir renginių gausa veikia sodininkystę ir sodų teritorijos kokybę bei atmosferą.
- Tolimesnių veiklų planavimas ir pasiruošimas naujam periodui, kuriame didelis dėmesys bus kreipiamas į socialinio verslumo ugdymą.

ŠILAINIŲ SODŲ VIZIJA

 TAKELIAI
 LAIPTAI
 ČIUOŽYKLOS
 KANALAS

 INFORMACINĖS LENTOS
 SODŲ BRANDUOLIUKAI (1)
 ŠEIMOS ZONA

 BITININKYSTĖ
 RŪŠIAVIMO TAŠKAS (2)
 RENGINIŲ ZONOS

 POILSIO ZONOS
 SOCIALINIO VERSLO ZONA
 EDUKACINĖS ZONOS

(1) - Kiekvienoje sodų zonoje bus įrengtos įrankių saugojimo dėžės ir prieglobstis nuo lietaus bei kaitrios saulės.
 (2) - Čia bus skatinama nešti sodininkams neberekalingas medžiagas bei įrankius. Teritorija ir sunėšti lobiai bus nuolat peržiūrimi, tvarkomi ir greitai panaudojami.

ŠILAINIŲ SODAI

KARINIO PAVELDO PRIĖMIMAS IR
PRITAIKYMAS VIETOS BENDRUOMENĖS
REIKMĖMS

2018 metų Gruodis
Šilainiai, Kaunas, Lietuva